

8. MARCUS, Solomon, *Paradigme universale*, ediție integrală, Editura Paralela 45, Pitești, 2011.
9. NICOLESCU, Basarab, *Transdisciplinaritatea. Manifest*, Editura Junimea, Iași, 2007.
10. ȘOITU, Daniela, Cristina Gavriluță, Antonio Maturo (editori), *Interdisciplinary approaches in social sciences*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Iași, 2013.
11. VĂIDEANU, George, *Educația la frontiera dintre milenii*, E.D.P., București, 1988.

Sitografie:

1. http://www.nsf.gov/od/iia/additional_resources/interdisciplinary_research/
2. <http://profs.info.uaic.ro/~dcristea/papers/cristea-prelegeri.pdf>
3. http://www.nsf.gov/od/iia/additional_resources/interdisciplinary_research/definition.jsp
4. <http://www.icra-edu.org/objects/francolearn/ACFA0.pdf>

STEREOTIPURI BALCANICE ÎN *UMBRE LUNGI* DE ALAN BROWNJOHN

Diana VRABIE, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți

Summary: *In “Balkan stereotypes in The Long Shadows by Alan Brownjohn” we present some projections of Romania. We propose a detailed analysis of mental constructs space on our “cultural border”. We analyze the significance of Orientalism and Balkanism in order to achieve an ethnographic portrait of Romanians Westerners interpretation. We identify cultural stereotypes that distort cultural identity, select items of clothing as identity element border civilizations, traditional reflexes etc.*

Key-words: *stereotype, Balcanism, ethno-image, imageology.*

Odată cu flexibilizarea frontierelor care, pe lângă multiplele avantaje de ordin economic, facilitează inclusiv dialogul intercultural, asistăm la o adevărată avalanșă de studii imagologice, ce concurează între ele în vederea surprinderii imaginii „celuilalt”. Devin obiect, dar și subiect al cercetării imagologice atât națiunile mari, cât și cele mai mici. Dacă românii din Țară au fost luați sub lupa occidentalilor cu mult timp în urmă, constatăm că după 1990 și basarabienii ajung obiect de investigație imagologică. E de reținut în acest sens romanul de tip relatare de călătorie, *Tenis cu moldovenii* (Cartier, 2003) de britanicul Tony Hawks, care explorează proaspăta republică suverană și independentă Moldova, diagnosticând înclinația către pesimism, lipsa de perspectivă și pasivitatea inertă a unei covârșitoare părți a cetățenilor ei, dar și volumele mai puțin literare ale jurnalistului italian Nicola Baldassare: *Te la do io la Moldova (Îți explic eu ce-i asta Moldova)*, 2008 și *Un anno in Moldova. Diario semiserio di un italiano nel paese delle dolci colline (Un an în Moldova. Jurnalul semiserios al aflării mele în țara dulcilor coline)*, 2011. Ambii autori, ca și mulți alții care s-au lansat în diagnosticări imagologice, pornesc de la o serie de stereotipuri culturale, ce în mod frecvent distorsionează reprezentările autentice. Dacă în cazul Basarabiei stereotipurile culturale circulă mai mult pe cale orală, cu anemice încetățeniri în scriituri literare, imaginea României în ansamblu a devenit demult sursa perpetuării unor stereotipuri balcanice. Balcanii și „balcanismul” reprezintă niște concepte europocentriste ale inferiorizării unei părți a Europei estice. Stereotipurile asupra Balcanilor în opinia Mariei Todorova (Todorova 2000: 36) au avut și mai au o ontologie aparte față de cea a Balcanilor reali, aceasta din urmă mult mai profundă, enigmatică și greu de definit. Prin urmare, dincolo de „imaginea împietrită a Balcanilor” apare o realitate superioară, o oglindire a lumii fenomenale, a esenței și naturii sale adevărate.

Bipolaritatea aceasta își găsește sursa atât în realitatea însăși, cât și în perpetuarea unor idei preconcepute, convertite într-o obișnuință de comportament ne-creativ, centrat pe calcchiere. La menținerea acestei ambivalențe a contribuit în mod decisiv și literatura, începând cu notele de călătorie și pînă la textele de ficțiune. „Confrunțați cu „străinătatea”, călătorii decupează realitatea „celuilalt” potrivit unor idei preconcepute, a unui „orizont de așteptare” sui generis determinat în mare măsură de stereotipuri culturale, poziția călătorului fiind aceea de a identifica dacă impresiile personale corespund sau nu orizontului de așteptare” (Szekely 2012).

Oglinda veridică sau deformatoare ține de percepția, prejudecățile, nivelul de cultură, interesele politice de la care s-a pornit în ideea surprinderii unor dominante. În ceea ce privește reflectarea României în textele literare au existat deopotrivă consemnări obiective, atente, dar și distorsionări involuntare sau chiar tendențioase. Perceperea distorsionată a României are o vechime de sute de ani, înregistrînd o regretabilă carieră. Așa cum din spațiul anglo-saxon ne vin, în mod curios, unele din cele mai multe referințe, vom reține în contextul acestei discuții unul

dintre primele texte britanice, care au descris România – *Transilvania, its products and its people* (1865) a lui Charles Boner, care în mod calomnios, cu o superioritate neascunsă, oferă României cea mai denigratoare imagine posibilă:

„Românii n-au nici o noțiune de drept (have no notion of right)
Românii sînt incendiarî prin vocațiune (inclined to incendiarism)
Românii sînt lacomi după slujbe (their avidity for office)
Românii sînt mari tîlhari de cai și de vite (great horse and cattle stealers)
Și altele, și altele, și altele!”

Aceasta îl va determina pe B. P. Hasdeu să ia o atitudine vehementă în articolul *Anglia în Ardeal*, un veritabil pamflet la adresa britanicului.²

Stereotipul barbariei o dată lansat, va fi perpetuat, cum bine observă Carmen Andraș, în studiul *România și imaginile ei în literatura de călătorie britanică*, în jurnalele de călătorie britanice din secolele XVIII-XIX, ca marcă definitorie a Europei Sud-Estice și, implicit, a României. La superstiții, vrăji, corupție, incultură, vestimentație precară, legende fantastice, de tip Dracula, ca la niște dominante ale culturii românești se referă rînd pe rînd și William Wilkinson (1820), John Paget (1849), Richard Stephen Charnock (1869) ș.a. Desigur că aceste imagini defăimătoare despre România nu sînt cele care predomină, dar prin ostentația lor întretin un nedorit climat de suspiciune pentru cititorii unor astfel de însemnări.

Așa cum imaginile denigratoare decupate în general din jurnalele de călătorie au constituit deja un obiect de cercetare inclusiv pentru Carmen Andraș, dar și pentru Ofelia Ichim (*Românii sub lupa călătorilor britanici*), am încercat să ne orientăm demersul investigativ spre literatura de ficțiune britanică contemporană, luînd drept obiect de cercetare romanul *Umbre lungi* de Alan Brownjohn.

Romanul *Umbre lungi* de Alan Brownjohn, unul din personajele proeminente ale literelor britanice, apare în 1996 în versiune românească, în traducerea Irinei Horea, devansînd cu aproape un an ediția în engleză. Un mare și vechi prieten al României, Alan Brownjohn a vizitat în repetate rînduri țara noastră și continuă să o viziteze anual, devenind un fin cunoscător al firii românilor. Dincolo de valoarea literară, romanul *Umbre lungi* poate fi considerat și un studiu imagologic al românității, care nu plătește tribut bovarismului geocultural al occidentalismului. Decriptînd *liminalitatea* ca factor-cheie în reprezentările despre România, volumul relevă condiția intermediară, ambiguitatea și hibriditatea acestui spațiu denumit fie Europa de Est, fie, într-o accepție mai largă, Balcani.

Pretextul declanșării firului epic este departe de originalitate: celebrul romancier Philip Carston lăsa cu limbă de moarte bunului său prieten, Tim Harker-Jones (care se dovedește în chip extrem de convenabil, să fie și un reputat biograf), să-i scrie povestea vieții, fără a omite rolul frumoasei Carolina Predeanu din România. Pretextînd că urmează să scrie o carte document, care, în virtutea menținerii unei convenții de autenticitate, necesită informarea direct la sursă, naratorul se pornește pe urmele prietenului său, declanșînd periplusul balcanic. Dorul de Orient, de lumea exotică și misterioasă, amalgamată într-un soi de utopii legate de istorie traumatizantă și ideologie nu este nici el inedit, convertindu-se într-un stereotip cultural. Uimirea pe care o trăiește naratorul la porțile Orientului, România, este și ea previzibilă: un englez pur-sînge ce gustă dintr-o țară pitorească prin frumuseți naturale, pasiune pentru cultură, dar și pentru intrigi bizantine. O țară de care se simte atras și respins în egală măsură, o țară ce îl consternează prin *altfel*-ul ei: „Numai cînd au fost anunțați că peste „zece minute” aveau să aterizeze pe Aeroportul Otopeni au început să se ivească clipiri izolate de lumină, semne ale normalității; oameni cuprinși în rutina vieții abia dacă deslușeau uruitul avionului din înalt; în schimb pentru pasageri, această sosire în România era și *importantă, și plină de o fascinație temătoare* [s.n.]” (Brownjohn 1996: 17).

Acțiunea romanului se consumă în cea mai mare parte în România. Pretinzînd o concepere a textului în proximitatea documentării, autorul practic anunță receptarea romanului în dublu registru, care riscă să se bruieze reciproc: unul eminent literar, altul legat mai degrabă de imago-

---

² Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Anglia în Ardeal*, în „Articole politice, ediție critică de Stancu Ilin, vol. I, București, Editura Floarea Darurilor, 2002, p. 287.

logie. Tentat să-și descopere imaginea în oglinda scriiturii diforme sau veridice, cititorul român va fi tentat să abandoneze judecata pur literară în favoarea interesului accentuat acordat modului în care autorul a reușit să redea faimosul nostru specific național, detașându-se de toposurile premergătoare, reducibile *grosso modo* la un *topos al virtuții și altul al primitivității*. Autorul va cristaliza imaginea Celuilalt printr-o contrapondere cu auto-imaginea, scuturându-se relativ de vanitatea omologilor săi. Interesul pentru identificarea imaginii istorice a României provine și din faptul că acțiunea se petrece atât înainte, cât și după anul fatidic 1989. De aici încolo nucleul epic nu va fi abandonat, întrucât cititorul vrea să surprindă optica englezului: ne înțelege el cu adevărat, în toată ambivalența noastră sau doar mimează luarea unui puls. Nu vom insista mult asupra întrebării care se impune firesc: în ce măsură acest demers de investigare a situațiilor, emoțiilor, ideilor are relevanță exclusiv literară?, ci vom profita de noile deschideri, propuse de promotorii studiilor culturale, de analiză a textelor în contextul factorilor de mentalitate externi, unde literatura se înfîlnește cu istoria, etnologia, sociologia, antropologia etc. Interesul nostru se orientează în special asupra proiecțiilor reflectate în exterior, al României ante- și postceaușiste, valorificate într-o ecuație bipolară. Contemplator al României postcomuniste, naratorul surprinde cu stupefacție transformările rapide, noile identități sociale, reglările personale consumate sub mantia prefacerilor revoluționare etc., subliniind ambivalența acesteia. România, în accepția lui Alan Brownjohn implică ideologie și imaginație, fapte și imagini, construcție politică și invenție textuală.

Altminteri, tabloul politic nu constituie subiectul unei critici prea dure, superioritatea civilizatorie nefiind un atribut al scriiturii lui Alan Brownjohn. El vizează „epoca de aur” a Bucureștiului în plină dictatură ceaușistă, cu „umbrele ei lungi”, languroase, detectabile în tot felul de pancarte scrise cu litere mari, roșii: „Ceașescu și poporul!” sau „Ceașescu și eroismul!”, denotând o înțelegere tolerantă față de oamenii prinși într-un regim căruia le vine greu să i se sustragă. De altfel, în mod frecvent apare simbolul ușii, ca sugestie pentru închisoarea și dorința de a evada din prinsoarea destinului. La un moment dat, spre exemplu, naratorul descoperă clădirea Comitetului Central pe care este crenelat cu litere mari, late, înalte: „TRĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST ROMÂN” – „o construcție pătrată, cenușie, nu lipsită de o oarecare frumusețe în ansamblul ei, la intrare *cu o ușă dublă, neagră – închisă acum*” (Brownjohn 1996: 47).

Naratorul remarcă o anumită nepăsare stoică, oriental-fatalistă față de viață, care determină supunerea necondiționată în fața destinului, pe de o parte, și o tensiune dramatică, gata să explodeze în orice moment, pe de altă parte: „Atmosfera părea la fel de nesigură și de explozivă, pe cât păruse de supusă și de nemărturisit de nemulțumită înainte” (Brownjohn 1996: 326). În căutarea adevărurilor esențiale despre români, călătorii apuseni au perpetuat drept dominante convertite în stereotipuri diverse aspecte. Sortiți să fie bintuiți pentru totdeauna de spectrele istoriei, de tiranii întorcându-se în viața lor sub diferite deghizări, de genele lor balcanice sau orientale, barbăre sau primitive, românii nu au mari speranțe pentru viitor, fiind fataliști prin esența lor.

Dincolo de aceste aspecte este perpetuată reticența ca o marcă națională: „Unde mai pui, și-a zis ea, că nu-s o persoană faimoasă și nu am de ce mă aștepta la onoruri deosebite, dar măcar un semn de bun-venit, cât de cât, ca uneia care a venit dintr-o altă țară și a nimerit printre străini și se simte puțin stingheră, oare nici măcar atât nu se putea?” (Brownjohn 1996: 88).

Încercînd să ia contact cu traducătoarea lui Carston, Carolina Predeanu, Harker-Jones se vede prins în păienjenșul suspiciunilor și al rețelelor de control specifice epocii. Mai mult, oamenii pe care îi întâlnește, încruntați, posaci, grăbiți, învinși, preferă în discuții o abordare precaută, bănuitoare. Este efectul unui regim opresiv, declanșator de spaimă și frustrări, în care adevărul se preschimbă în minciună, normalitatea în paranoia, speranța în deznădejde, evidența în conspirație, iar visele de libertate în coșmaruri. „Puținii prieteni treceau unii pe lângă alții fără să se uite în dreapta sau în stînga, fără să vorbească. Nimeni nu mergea agale; felul în care locuitorii străbăteau orașul nu vădea nicidecum o degajare autentică” (Brownjohn 1996: 47), observă naratorul, evitînd condamnările drastice.

Alan Brownjohn reconstituie imaginea României la nivelul vieții sociale, în aspectele ei diferite, determinate de modurile dominante de gîndire, simțire și comportament, obiceiuri și vestimentație. Se pare că autorul este dispus să admită faptul că între betonul cenușiu și peisajul pitoresc, corupție și poezie, indiferență și pasiune „există mai curînd o relație dialectică decît opoziție implacabilă”, așa cum observă Virgil Nemoianu, referindu-se la „complexele culturii române” (Nemoianu

2001: 144). Din acest joc al contrastelor s-ar putea desprinde rețelele posibile de interconectare a marginii la culturile care fac civilizația europeană în condițiile globalizării postmoderne.

La sosirea în România primește avertismentul, ca orice vizitator englez, care venea într-o țară socialistă: „Se poate să și se fluture o față pe sub nas”, avertisment care-i prinde bine imediat întrucât constată, la o oră după sosire, că românii erau deja pe urmele lui. Momelile sînt Valeria – o redactoare frumoasă care lucrează evident pentru Securitate – și Carolina, „ca să-i ațîțe pofta pentru întîlnirea de a doua zi dimineată” (Brownjohn 1996: 29). Spre deosebire de majoritatea călătorilor britanici, care rețin detaliile de confort sau mai degrabă lipsa acestora din hoteluri și meniurile din restaurante, Alan Brownjohn le folosește doar pentru completarea culorii locale, arătîndu-se mai mult interesat de stratul profund al vieții sociale din România. El probează o încercare de depășire a stereotipurilor negative, reușind să configureze o anumită etnoimagine a celor pe care îi întîlnește în itinerariile sale.

Un alt merit al lui Alan Brownjohn constă în surprinderea autentică a provinciei românești (orașul Târgu-Alb, trimitere, îndrăznim să credem, la Târgu-Mureș), la care se adaugă vigoarea epică în conturarea personajelor autentice și complexe, interesante, fără a fi bizare. Galeria personajelor constituie o frescă socială în miniatură, din care rezultă o sugestie la adaptabilitatea perspicace a românilor. Rînd pe rînd, naratorul îi cunoaște pe profesorul Boboescu, scriitoarea veleitară Eva Hajna, redactorul Tamasi Ilosy, activistul pensionar Ion Guranu, dedicat acum gospodăriei proprii, ca și pe Ilie Radin, omul cu funcție înaltă etc. Toți au ceva important să-i comunice, toți îi oferă, cu fereală, informații incomplete, mai degrabă din dorința de a intra în contact cu „străinul” transcultural. Acesta constituie un alt aspect al dramei culturale, la întîlnirea noastră tîrzie cu Occidentul, calificată de Edward Said, drept *o dramă a neînțelegerii reciproce*, a confuziei ideologice, a tentației mimetice, a alienării și a imposturii (Said 1995: 32).

Intellectual lucid, protagonistul nu judecă tranșant lucrurile, despiciîndu-le în alb-negru, ci încearcă să le pătrundă, arătîndu-se surprins de firea contradictorie a românilor. Aceștia sînt deopotrivă isteți și resemnați, sofisticăți și previzibili, uneori aflați într-o disperată căutare a identității, alteori tîrînd existența ca niște marionete. Autorul este în mod evident impresionat de apetența și de informația culturală a interlocutorilor săi români și ține să sublinieze acest lucru atît prin dialogurile foarte dense în aluzii literare, cît și prin referirile la unele evenimente teatrale, ca Hamlet cu Caramitru etc. Depășind cadrul restrîns al convenționalismului cosmopolit, Alan Brownjohn nu apelează exclusiv la stereotipurile culturale (deși pe alocuri acestea pătrund ineseizabil), tatonînd perspectiva unei viziuni nemediate și nealterate asupra realității. În acest sens îi reușește o anumită acuratețe a percepției realităților românești, spre deosebire de predecesorii săi. Încîntat de comportamentul românilor, atît de diferit de codul britanic, Alan Brownjohn le subliniază exotismul, generozitatea dezinteresată, patetismul, efeminarea. Rămîne surprins de disponibilitatea românilor de a aborda „problemele fundamentale” cu orice prilej și în orice colț al bucătăriei.

Deși nu face abuz de detalii vestimentare sau gastronomice acestea sînt utilizate uneori pentru a pigmenta etnoimaginea românilor. Dacă culisele restaurantelor hotelurilor de lux fac paradă gastronomică, garderoba românilor este precară. De la pantalonii de lînă și sandalele confundate probabil cu opincile pe care le invoca britanicul Richard Stephen Charnock în conferința *Popoarele Transilvaniei* (1869) la hainele groase de piele și căciulile negre de blană descrise de Alan Brownjohn nu înregistrăm o evoluție spectaculoasă: „chipuri de bărbați îndeșați și de femei, îmbrăcați toți în haine groase de piele și cu căciuli negre de blană” (Brownjohn 1996: 20). Figurile scriitoricești surprinse (azi funcționari cu haine de piele la Consiliul Culturii, mîine revoluționari etc.) sînt mai degrabă schematice și ar putea ilustra oriunde „o revoluție” sau „o lovitură de stat”. România nu mai reprezintă epicentrul răului, dar nici nu concentrează ceea ce este valorizat ca bine în Apus. Binele și răul constituie imagini heteroclitice, alambicate, dînd naștere unor proiecții colorate în cenușiu, private de stabilitate.

„Fie că descrie România sub dictatură, fie că descrie atmosfera postrevoluționară, Alan Brownjohn este atent la nuanțe și refuză clișeele. Privește cu mefiență prea rapidele schimbări la față ale unor personaje, vede cu ochi rezervați pe eroii acelor zile. Mai mult decît orice, îl sperie eventualele excese și tocmai acest simț al moderației riscă să-l inducă în eroare, făcîndu-l excesiv de sensibil la orice discurs cu aparențe conciliante. Atitudinea politică rezervată a lui Alan Brownjohn este tipică pentru intelectualitatea occidentală de sînga, ostilă față de tendințele

Estului de a adopta necritic o ideologie neoliberală” (Mihalache 1996: 3). Astfel, autorul *Umbrelor lungi* se străduiește să iasă din stereotipurile negative și să ofere o proiecție relativ obiectivă a Celuilalt în confruntarea sa cu istoria, suprimându-și orgoliul de occidental.

Bibliografie:

1. Andraș, Carmen, *România și imaginile ei în literatura de călătorie britanică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
2. Brownjohn, Alan, *Umbre lungi*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
3. Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Anglia în Ardeal*, în „Articole politice, ediție critică de Stancu Ilin, vol. I, București, Editura Floarea Darurilor, 2002.
4. Mihalache, Adrian, *Adevărul în ghearele istoriei*, în „Contemporanul”, 1996, nr. 6.
5. Nemoianu, Virgil, *Tradiție și libertate*, București, Curtea Veche, 2001.
6. Said, Edward, *Culture and Imperialism*, London, Vintage, 1995.
7. Szekely, Eva Monica, *Depășirea stereotipurilor culturale. Imaginea celuilalt în jurnale și note de călătorie*, în 2012, <http://www.upm.ro/>
8. Todorova, Maria, *Balcanii și balcanismul*, București, Humanitas, 2000.

CÎTEVA PRECIZĂRI ASUPRA UNOR ELEMENTE PROZODICE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Grigore CANTEMIR, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Résumé: *En ce qui concerne l'orthoépïe et l'orthographe, les normes de la langue littéraire ont aujourd'hui un caractère dynamique. Tout de même, les actes normatifs ne manifestent pas toujours de conséquence, privant le simple parleur de roumain du droit à l'information et de la possibilité d'accentuer correctement les formes verbales du passé simple. Dans le langage des parleurs de roumain de la République de Moldova, l'intonation dans les phrases interrogatives sans adverbes, de pronoms de ce type aussi n'est pas respectée à cause du manque de normes qui la régleraient.*

Mots-clés: *normes orthoépïques, accent, intonation, passé simple, proposition interrogative, phrase phonétique interrogative.*

Printre multiplele trăsături caracteristice pentru o limbă literară (caracterul ei unitar, supra-dialectal, polifuncțional, cultivat, îngrijit etc.), un loc central îl deține caracterul strict normat al limbii literare. Așa cum menționa fonetistul Vladimir Zagaevschi în volumul *Culorile accentului*, „Norma se caracterizează prin stabilitate, dar are, ca și alte elemente lingvistice, un caracter istoric. La intervale mai mari de timp, normele literare ...se cer schimbate”, (Zagaevschi 1988: 57) modificările fiind racordate la tendințele contemporane de evoluție a limbii. Aceste norme, stabilite și consfințite prin tradiție, imprimă limbii literare un caracter stabil și unitar. Acad. Iorgu Iordan menționează în acest sens: „În raport cu limba națională, varianta ei literară este mai unitară; faptul se datorează caracterului normativ al acesteia din urmă și conștiinței vorbitorilor despre necesitatea de a-i respecta cu strictețe normele” (Iordan 1954: 52).

Normele limbii literare se referă la toate nivelurile limbii, prescriind forme considerate corecte, adică unanim acceptate de membrii societății respective într-o anumită perioadă istorică.

Respectarea normelor limbii literare are, în primul rând, o importanță cultural-lingvistică, dar și o vădită valoare socială: cei care nu respectă normele limbii literare sînt considerați indivizi lipsiți de cultură lingvistică și generală. În acest context, așa cum afirmă Mioara Avram, „orice vorbitor care se respectă trebuie să înțeleagă că încălcarea lor (a normelor – s.n. Gr. C.) este calificată, pe bună dreptate, ca un indiciu al lipsei de cultură” (Avram 1987: 37).

În cadrul actelor normative, vom atesta, în genere, cîteva tipuri de norme: ortoepice și ortografice, lexicale și gramaticale (morfologice și sintactice), stilistice etc. Printre normele ortoepice, un loc important îl dețin regulile referitoare la accentuarea corectă, în special a neologismelor și a formelor gramaticale. Multe probleme, în acest sens, le face vorbitorilor de limba română perfectul simplu, care, în arealul basarabean, este un aspect temporal destul de rar utilizat, el fiind substituit, în mare parte, de perfectul compus. Acest aspect verbal apare, mai ales, în narațiune, lipsind aproape cu desăvîrșire, în cadrul dialogului, la pers. a II-a, iar chiar de apare la această formă gramaticală, capătă o nuanță peiorativă. Bunăoară, o persoană în etate, dojenindu-l pe un ștregar, îi poate reproșa:

– *Ce, făcuși șotia, a?*